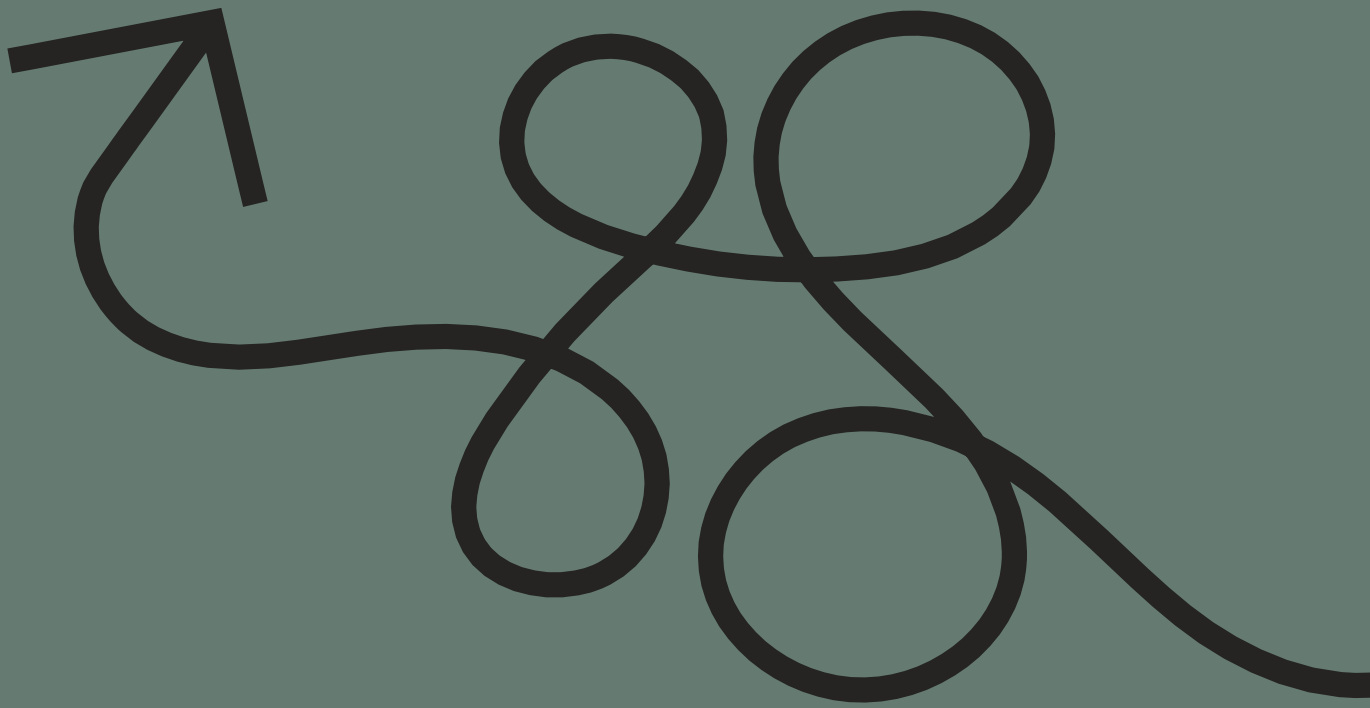

Yrkeshögskolan - en lönsam investering

Författare: Jonas Jegers

Förord

Yrkeshögskolan är en lönsam och nödvändig investering för samhället.

Redan inom 3,5 år genererar en person med yrkeshögskoleexamen högre intäkter för samhället än kostnaderna för utbildningen.

Företag, branscher och studerande efterfrågar yrkeshögskoleutbildning, men det finns inte tillräckligt med utbildningsplatser för att möta behoven.

Utbyggnaden av yrkeshögskolan måste därför fortsätta. Vi föreslår en fördubbling av antalet årsplatser under en femårsperiod.

Enligt våra beräkningar skulle en utbyggnad till 100 000 årsplatser generera över 13,5 miljarder kronor till de offentliga fem år efter examen.

Yrkeshögskolan är svaret på arbetslivets kompetensbrist.

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	4
Yrkeshögskolan i korta drag.....	4
Yrkeshögskolans utveckling	5
En unik ansökningsmodell.....	7
Hur presterar yrkeshögskolan?	10
Examensgrad	10
Yrkeshögskolan som samhällsekonomisk investering.....	13
Leder en examen från yrkeshögskolan till högre inkomst?	14
Vad kostar en yrkeshögskoleutbildning?	15
Vilka intäkter genereras till offentlig sektor?	16
Effekterna på de offentliga finanserna	17
En lönsam samhällsekonomisk investering.....	17
Avslutande diskussion	18

Sammanfattning

Sverige befinner sig i en kompetenskrise. Svårigheten att rekrytera rätt medarbetare var det största tillväxthindret för svenska företag före pandemin. Och när företagen nu vill växla upp har problemen ökat ytterligare.¹

Bristen gäller inte minst kvalificerad yrkeskompetens. Allt fler företag söker medarbetare med en eftergymnasial yrkesutbildning. Yrkeshögskolan är den näst mest efterfrågade utbildningsformen när svenska företag ska anställa.²

Under de senaste åren har yrkeshögskolan expanderat kraftigt. Antalet platser har ökat med femtio procent med bibehållen kvalitet. Nu finns 50 000 årsplatser som förser arbetsmarknaden med relevant kompetens. Men antalet är ändå inte tillräckligt för att möta arbetsgivarnas behov.

Efter en yrkeshögskoleexamen får nio av tio arbete. Flera rapporter visar också att en avslutad utbildning dessutom medför ökade inkomster för individen. Men yrkeshögskoleutbildning är inte bara en god investering för individen, den är även samhällsekonomiskt lönsam.

Våra beräkningar visar att de offentliga intäkterna redan efter 3,5 år överstiger de kostnaderna för utbildning och studiestöd.

Det är därför en god investering för staten att fortsätta utbyggnaden av yrkeshögskolan under kommande år. Inom en femårsperiod bör antalet årsplatser öka till 100 000 för att möta arbetsmarknadens efterfråga.

I ansökningsomgången med beslut 2021 inkom över 1 400 ansökningar. Endast 30 procent kunde beviljas. Det beror inte på bristande kvalitet. Nästan tusen ansökningar fick avslag eftersom Myndigheten för Yrkeshögskolan saknar tillräckligt med utbildningsplatser för att kunna godkänna dem.

Utän tvekan är besvikelsen nu stor i många branscher. Bakom varje ansökan finns arbetsgivare som behöver utveckla sin kompetens. Hundratals arbetstimmar har lagts ned för att ta fram en avsiktsförklaring. Arbetsgivarna har slitit för att belägga sina behov av en viss kompetens. De har engagerat sig i att utforma utbildningen, föreslå hur den bäst ska bedrivas och visat att deras medarbetare ska kunna delta. Ändå blev det avslag.

Utän tvekan kommer också personer med omställningsstudiestöd vilja studera på yrkeshögskolan. Med sina korta och relevanta utbildningar är utbildningsformen som skapad för personer som vill komma i jobb eller bli mer attraktiva på arbetsmarknaden.

En fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan är svaret på kompetenskrisen. Det finns studerande, företag, branscher och anordnare. Endast den politiska viljan saknas.

¹ Wallerå, Magnus (2021), "Så slår kompetenskrisen – 8 av 10 kan inte rekrytera", Svenskt Näringsliv

² Svenskt Näringsliv (2020), "Rekryteringsenkäten 2020", Svenskt Näringsliv

Bakgrund

Yrkeshögskolan (YH) är en framgångsrik eftergymnasial utbildningsform. Nio av tio studerande får jobb efter examen.³ Den viktigaste förklaringen till de höga resultaten är det nära samarbetet mellan arbetsliv, utbildningsanordnare och myndighet som har utvecklats under yrkeshögskolans tolvåriga historia.

Yrkeshögskolan har funnits i sin nuvarande form sedan 2009. Det ersatte då Kvalificerad Yrkesutbildning (KY), en eftergymnasial utbildningsform som startades 2002. Syftet var att snabbt kunna möta de behov av kompetens som arbetsmarknaden efterfrågar.⁴ Grundtanken är att utvecklingen i det svenska kunskapsintensiva arbetslivet är snabb och till stor del sker på arbetsplatserna.⁵

YH-utbildningen sker ofta genom att företag öppnar sina arbetsplatser för lärande i arbetslivet och ger därmed de studerande tillgång till den senaste kunskapen inom branschen. Ett uttalat behov från arbetsgivare är också en viktig del av ansökningsförfarandet. Många av utbildningarna fyller ett hål, gällande specifika yrkesroller, som uppstått inom övriga delar av utbildningssystemet.⁶

Under åren som följt sedan starten har antalet årsstudieplatser ständigt ökat. Yrkeshögskolan har nu växt till att bli den största eftergymnasiala utbildningsformen efter högskolan.

Yrkeshögskolan i korta drag

Uppdraget att tilldela medel för yrkeshögskoleutbildning och utöva tillsyn över utbildningarna ligger hos Myndigheten för Yrkeshögskolan (MYH).

En majoriteten av utbildningarna är tvååriga. De ska bygga på ett nära samarbete mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare. Arbetsgivarna är dels med och utformar utbildningarna och dess innehåll, dels delaktiga i genomförandet av de utbildningar som bedrivs. Förenklat kan man säga att arbetslivet är beställare av de kompetenser, kunskaper och färdigheter som förmedlas på en YH-utbildning.

Vidare är det vanligt att personer verksamma inom den yrkesroll som utbildningen syftar till anlitas som lärare, undervisande konsulter, i utbildningarna. Därmed kan utbildningsanordnaren säkerställa att utbildningarna är så relevanta för yrkesrollen som möjligt.

Yrkeshögskoleutbildningar bedrivs av olika typer av utbildningsanordnare: stiftelser, privata företag, specialiserade utbildningsföretag, kommuner, statliga bolag och högskolor/universitet. Detta ger utbildningsformen en unik mångfald av utbildningsanordnare.

Varje enskild utbildning leds av en så kallad ledningsgrupp som bland annat fattar beslut om utbildningsplan och antagning. I ledningsgruppen ska det enligt förordningen finnas representanter för arbetsgivare, utbildningsanordnaren, de studerande och skolväsendet.

En stor del av utbildningen sker på en arbetsplats genom Lärande i arbete (LIA). Under LIA-perioderna får de studerande, inom den yrkesroll de utbildar sig till och under handledning hos en arbetsgivare, möjligheten att omsätta de kunskaper de

³ MYH (2020), "Årsredovisning 2020", Myndigheten för yrkeshögskolan

⁴ Lind, P. och Westerberg, A (2015) "Yrkeshögskolan – vilka söker, vem tar examen och hur går det sedan?", Rapport 2015:12, IFAU.

⁵ Lindell, Mats (2000) "Erfarenheter av utbildningsreformen Kvalificerad yrkesutbildning: ett arbetsmarknadsperspektiv", Rapport 2004:2, IFAU.

⁶ <https://www.myh.se/yrkeshogskolan/for-arbetslivet>

tillskansat sig under de teoretiska kurserna. Samtidigt får de praktisk erfarenhet av yrkesrollen.

Praktikperioderna blir en garant för att de teoretiska moment är och förblir relevanta för den yrkesroll som utbildningen syftar till.

Här tros också en stor del av svaret till den lyckade matchningen mellan studerande och arbetsmarknaden. Arbetsgivaren och den studerande får möjlighet att lära känna varandra i den kontext där efterfrågan för yrkesrollen är uttalad.⁷

Sammantaget har yrkeshögskolan visat sig vara ett mycket framgångsrikt recept. Utbildningarna fylls med relevant innehåll för de behov av kompetens som finns på arbetsmarknaden i närtid. Arbetsgivare och studerande lär känna varandra i på en arbetsplats. Under de senare åren har cirka 9 av 10 av de examinerade fått jobb ett år efter avslutad utbildning samt högre lön än innan sin utbildning.

Den etablering som sker på arbetsmarknaden efter avslutade studier visar sig också vara ihållande. Andelen i arbete är beständig såväl tre som fem år efter examen.⁸

Yrkeshögskolans utveckling

Yrkeshögskolan har sedan starten växt och är nu den största eftergymnasiala utbildningen efter högskolan. Utvecklingen har skett med bibehållen kvalitet. Men trots fördubblingen av antalet platser är yrkeshögskolan mindre än den kommunala vuxenutbildningen och folkhögskolan – och mycket mindre än högskolan.

Expansion med bibehållen kvalitet

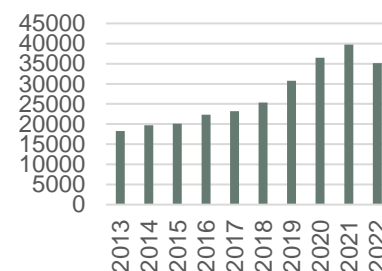
Antalet årsplatser inom yrkeshögskolan har växt sedan starten. Under de första åren var dock tillväxten blygsam. Det är först på senare år som expansionen har tagit fart på allvar.

Men allt fler – branscher, studerande och arbetsgivare – har fått upp ögonen för utbildningsformen och dess goda matchningsförmåga. Det gäller inte minst politiker från alla riksdagspartier. Detta resulterade i att regeringen föreslog en kraftig utbyggnad av yrkeshögskolan 2018. I den ansökningsomgången med beslut 2022 beviljades över 35 000 utbildningsplatser. Det totala antalet årsplatser är omkring 50 000.

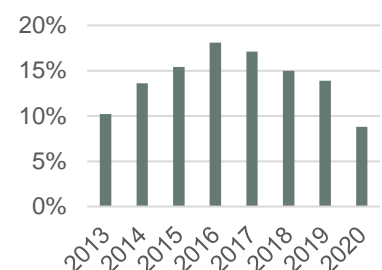
Trots den snabba expansionen har kvaliteten inte sjunkit. Det gäller parametrar som examensgrad, andel examinerade i arbete, antal sökande per plats och nyttjandet av beviljade utbildningsplatser. Detta gäller även den senaste expansionen som påbörjades 2018. Målet var att öka antalet utbildningsplatser med 45 procent till år 2022.⁹

De platser som tillkommer under expansionen står heller inte tomma. Tvärtom har antalet utnyttjade platser minskat. Detta tyder på att yrkeshögskolan har fortsatt att erbjuda utbildningar med relevant innehåll som både studenter och arbetsgivare uppfattar som attraktiva.

Figur 1. Beslutade platser

Figur 2. Outnyttjade platser

⁷ MYH (2021), "Effektiv rekrytering med LIA", Myndigheten för yrkeshögskolan.

⁸ SCB, Sysselsättning efter avslutad utbildning från yrkeshögskolan. Sysselsättning, inkomster och yrkesställning

⁹ MYH (2021) "Statistisk Årsrapport 2021" Myndigheten för Yrkeshögskolan

En liten utbildningsform, trots stora satsningar på yrkeshögskolan

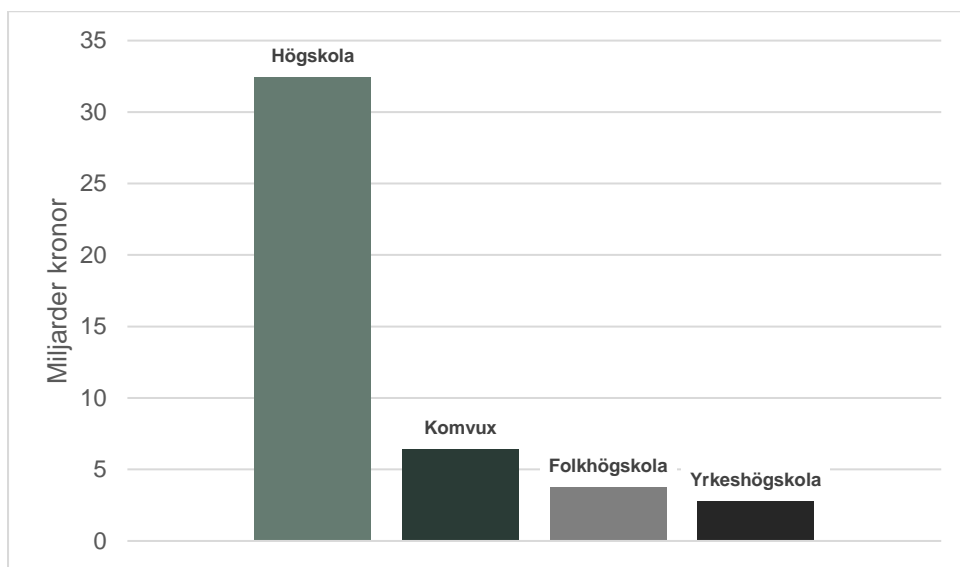
Den stora expansionen av antalet platser skedde först 2018. Det statliga stödet till yrkeshögskoleutbildning, som förutom rena YH-utbildningar även innefattar t.ex. kulturutbildningar och branschvalidering, uppgår 2021 till 3,6 miljarder kronor. Stödet till endast yrkeshögskoleutbildningar uppgick 2020 till 2,854 miljarder kronor.

Det innebär att yrkeshögskolan är en liten utbildningsform, trots de senaste årens tillväxt. Yrkeshögskolan motsvarar knappt en tiondel av kostnaden för all universitets- och högskoleutbildning i landet. Ett stort lärosäte som Lunds universitet omsatte 2020 mer än dubbelt så mycket som hela yrkeshögskolan (9,1 miljarder, varav 2,3 miljarder var kostnaden för utbildning på grundnivå och avancerad nivå).¹⁰

Inte heller är expansionen av statliga medel unik i sitt slag. Det statliga stödet till kommunal vuxenutbildning har ökat från 2,1 miljarder kronor 2018 till 4,8 miljarder kronor år 2021. Regeringen föreslår en fortsatt expansion av det statliga stödet med ytterligare 600 miljoner kronor fram till år 2023.¹¹ Det ska dock noteras att en stor del av dessa kostnader ska ses som ett tillfälligt statligt övertagande av det kommunala ansvaret för utbildningsformen.

Sammantaget är yrkeshögskolan, trots de senaste årens expansion av medel och årsplatser, den minsta statligt finansierade utbildningsformen som riktar sig mot vuxna studerande.

Figur 4. Den minsta utbildningsformen för vuxna 2020

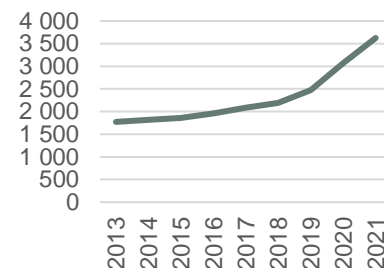

Under tioårsperioden mellan 2010 och 2020 gick endast sex procent av de ökade resurserna för dessa utbildningsformer till yrkeshögskolan.¹²

Myndigheten för Yrkeshögskolan en nyckel till framgång

De utbildningsanordnare som är medlemmar i Almega Utbildningsföretagen lyfter ofta fram Myndigheten för Yrkeshögskolans arbete som en av utbildningsformens viktigaste framgångsfaktorer. De beskriver en myndighet med fokus på tillsyn och

Figur 3. Anslagsutveckling

¹⁰ Årsredovisning 2020, Lunds universitet.

¹¹ Proposition 2021/22:1, Utgiftsområde 16

¹² Källa: SCB-tabellerna

kontroller för kvalitet, dialog kring förbättringar inom systemet samt lyhördhet för nya behov och utveckling inom utbildningsformen.

Som beskrivits ovan har yrkeshögskolan både vuxit och breddats, inte minst genom fler utbildningsvarianter. Det innebär att MYH:s uppdrag har ökat i komplexitet.

För att bibehålla kvaliteten i utbildningarna och förbättra systemstödet krävs därför förstärkningar också av myndighetens förvaltningsanslag när utbildningsformen växer, t.ex. för att kunna genomföra nödvändiga utvecklingsarbeten.

En unik ansökningsmodell

Yrkeshögskolan är en dynamisk utbildningsform tack vare den unika ansökningsprocessen. Den som vill anordna en utbildning måste få arbetsgivare att uttala anställningsbehov för en specifik yrkesroll och stå bakom ansökan. Ingen utbildning är permanent eller garanterad – tvärtom måste alla utbildningar omprövas efter ett antal år.

Arbetsmarknadens behov avgör tilldelning

I jämförelse med mer traditionell offentlig upphandling har yrkeshögskolan vänt på logiken. I stället för att den ansökande utbildningsanordnaren svarar på ett definierat behov från upphandlande myndighet ska de i ansökan visa på det konkreta behov som finns för yrkesrollen på arbetsmarknaden. Flera olika arbetsgivare måste stå bakom den ansökan som lämnas in. En viktig parameter är hur stort anställningsbehov de specifika arbetsgivarna har av den yrkesroll som utbildningen syftar till.¹³

Denna form av ansökningsförfarande skapar dynamik i systemet. När behovet av kompetens på arbetsmarknaden ändras över tid och förändras även utbildningsutbudet inom yrkeshögskolan.

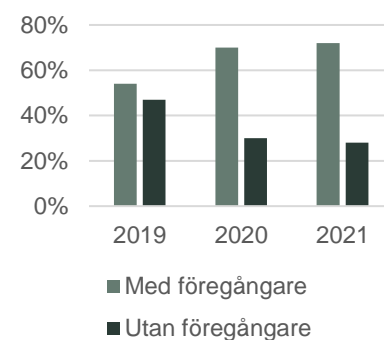
Gällande just denna dynamik så kan vi se att de senare åren har skett en förändring mot att det blir färre helt nya utbildningar. En del av förklaringen kan nog ses i den expansion som startade 2018. Då tilläts MYH att bevilja fler utbildningsplatser under omgångarna 2019 och 2020, medan takten slår av 2021. Det resulterar i att en lägre andel helt nya utbildningar kan starta. Detta talar för att en större andel nya utbildningar återigen blir beviljade om yrkeshögskolan tilldelas fler årsplatser.

Tuff konkurrens för beviljande

En utbildning beviljas endast under en viss tid, därefter måste utbildningsanordnaren inkomma med en ny ansökan. Genomsnittet för beviljade ansökningar är tre omgångar, att lika vid tre årskullar.¹⁴ Därefter krävs en ny ansökan för att få bedriva fortsatt utbildning.

Det är tuff konkurrens om att få sin ansökan beviljad. De senare åren har beviljandegraden legat runt 30 procent. Vid den ansökningsomgången 2022 inkom 1482 ansökningar varav 484 beviljades (33 procent). Det totala antalet beviljade platser var drygt 35 000. Av de som beviljades var 28 procent helt nya utbildningar. 72 procent var utbildningar i drift, så kallade föregångare, som fick ett nytt beslut och därmed kunde fortsätta under ytterligare ett par år.¹⁵

Figur 5. Föregångare

¹³ Persson, Thomas (2020), Powerpoint presentation från MYH hos Utbildningsföretagen i januari 2020

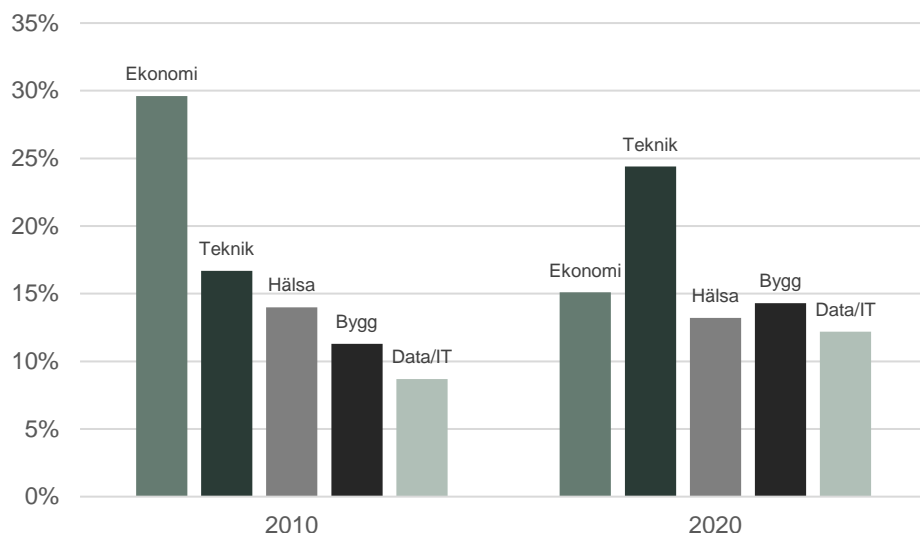
¹⁴ Persson, Thomas (2021), "GD har ordet - God fortsättning alla YH:are!", Myndigheten för Yrkeshögskolan

¹⁵ MYH (2021), "Statistik: Ansökningar om att bedriva utbildning", Myndigheten för Yrkeshögskolan

En utbildningsform som anpassar sig efter behoven

De beviljade utbildningarna inom yrkeshögskolan visar också styrkan i att utbildningsformen anpassar sig efter rådande efterfråga på arbetsmarknaden. Under åren är det fem större utbildningsområden som dominerar, men fördelningen dem emellan samt deras andel av det totala utbudet har förändrats över tid. Detta illustreras genom jämförelsen i figur 6 mellan de största utbildningsområdena 2010 och 2020.

Figur 6. Beviljade ansökningar 2010 och 2020

Detta kan ses som ytterligare ett tecken på att yrkeshögskolans strävan att tillgodose det behov av kvalificerad kompetens som utbildningarna levererar utifrån hur behovet ser ut för just den specifika ansökningsomgången.

Förenklat ansökningsförfarande

För att utveckla yrkeshögskolan och säkra att utbildningsformen levererar relevanta utbildningar, såväl föregångare som helt nya utbildningar, bör dock ansökningsförfarandet anpassas utifrån dagens situation.

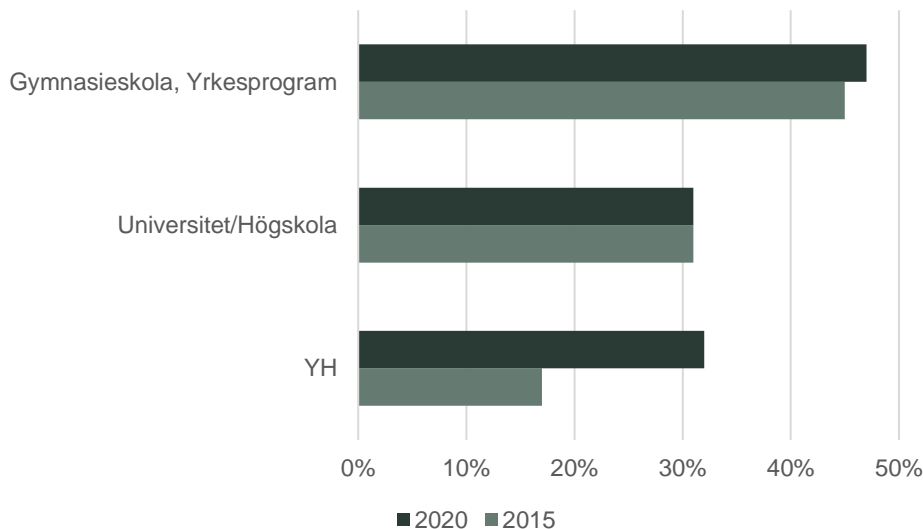
Det krävs lika mycket arbete för att styrka behovet av en befintlig utbildning vid ansökan om nya platser, som att ansöka om en helt ny utbildning. Detta oaktat om det fortfarande finns ett tydligt behov på arbetsmarknaden gällande den etablerade utbildningens yrkesroll.

Tyvär skapar det till viss del en låsningseffekt av tid och resurser hos utbildningsanordnarna eftersom fokus i första hand blir på att få förnyat beslut och inte på att skapa nya utbildningar till ytterligare yrkesroller med brist. Genom att skapa en förenklad ansökningsprocess för just de utbildningar som ska sökas om skulle resurser kunna frigöras för att i stället fokuseras på kvalitet och att ta fram nya utbildningar, tillsammans med arbetsgivare, och på så sätt hitta nya yrkesroller att utbilda till. Den dynamik som varit så framgångsrik för Yrkeshögskolan kan på så sätt säkras även vid ytterligare en utbyggnad.

En ytterligare aspekt gällande ett enklare förfarande för ansökningsförfarandet som påverkar resurserna hos anordnaren är att de utbildningar som beviljas även behöver bära de kostnader som uppstår för de ansökningar som inte beviljas. Med dagens nivå av beviljanden innebär det att arbetet för ungefär 70 procent av alla ansökningar ska täckas av de utbildningar som blir beviljade. Om anordnarna kan få ännu tydligare signaler, ihop med det förenklade förfarandet för de så

kallade föregångarna, för vilka inriktningar på utbildningar som har en god eller mindre god chans att beviljas skulle ansökningsarbetet kunna effektiviseras för anordnarna. Även detta kan frigöra resurser som i stället kan fokuseras på kvalitet och framtagandet av nya utbildningar.

Figur 7. Efterfrågade utbildningsnivåer 2015 och 2020

Fortsatt stark efterfrågan på yrkeshögskoleutbildning

I den senaste ansökningsomgången beviljades endast tre av tio ansökningar. Huvuddelen av avslagen motiveras inte med att det saknas behov av utbildningen, utan för att det är konkurrens om platserna. Det indikerar att det finns en fortsatt stark efterfrågan på den kvalificerade yrkeskompetens som en yrkeshögskoleutbildning bidrar med.

I Svenskt Näringslivs rekryteringsenkäter stärks bilden av att efterfrågan av kompetens från Yrkeshögskolan har vuxit. Vid den senaste publicerade (2020) angav 32 procent av de företag som sökte personal att de efterfrågade från just yrkeshögskolenivå. Genom att studera samma fråga från rekryteringsenkäten 2015 så har efterfrågan vuxit med nästan det dubbla. YH har också nått aningen högre nivå av efterfrågan vid rekrytering än Högskola/Universitet.

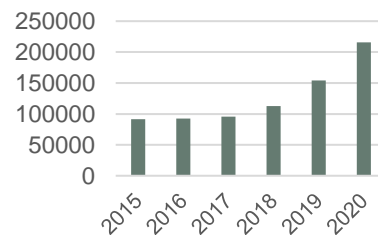
Vid en jämförelse mellan de tre mest efterfrågade nivåerna av utbildning så kan vi även konstatera att det vuxit klart mest på YH-nivå sedan 2015.

Antalet ansökningar till YH

Det är inte enbart arbetsgivarna som har fått upp ögonen för Yrkeshögskolan utan intresset för att studera har även ökat.

Det totala antalet ansökningar till utbildningarna låg 2015 på strax över 90 000. Sedan dess har det skett en kraftig ökning. 2020 inkom mer än 215 000 ansökningar.¹⁶ Det finns därmed en ökande efterfrågan på utbildningen från studerande.

Figur 8. Ansökningar 2015-2020

¹⁶ SCB (2021), *Nyckeltal - Sökande till yrkeshögskolan 2014-2020*.

Hur presterar yrkeshögskolan?

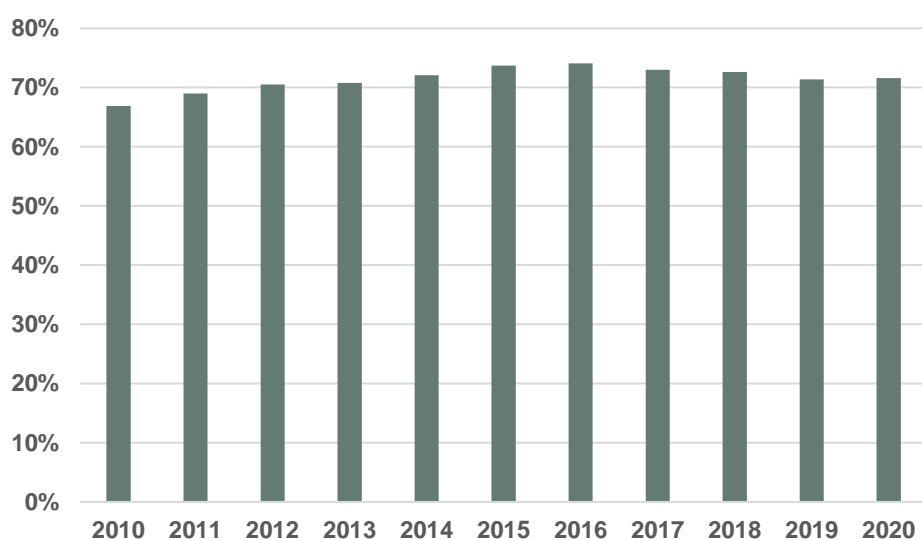
Hur väl en utbildningsform presterar kan mätas med en rad olika indikatorer. Oavsett vilken indikator som används – examensgrad, antal examinerade i arbete och den samhällsekonomiska lönsamheten – finner vi att yrkeshögskolan når höga resultat.

Examensgrad

En utbildningsforms examensgrad visar hur många av nybörjarna som avslutar sin utbildning och tar examen. 2020 var examensgraden för yrkeshögskolan 71,6 procent, vilket är en liten ökning från föregående år.¹⁷

Som figur 9 visar har yrkeshögskolan, trots den kraftiga expansionen, lyckats bibehålla examinationsgraden på en hög och jämn nivå över tid.

Figur 9. Examensgrad 2010-2020

För att sätta examensgraden i någon form av kontext och relation till andra utbildningar kan vi jämföra yrkeshögskolan med de yrkesinriktade programmen inom högskola och universitet.

Vid den senaste redovisningen för dessa program ligger snittet på strax över 60 procent (vid normal studietid), dock med förhållandevis stor spridning. Självklart finns det skillnader mellan dessa utbildningsformer och studier men det visar åtminstone att Yrkeshögskolan är förhållandevis effektiv gällande examensgraden.

En del av förklaringen till detta kan vara att de studerande vet att de som tar examen får arbete och att man genom lärande i arbete (LIA) praktiskt får utöva den yrkesroll man studerar till.

¹⁷ SCB (2021), "Studerande och examinerade i yrkeshögskolan", SCB

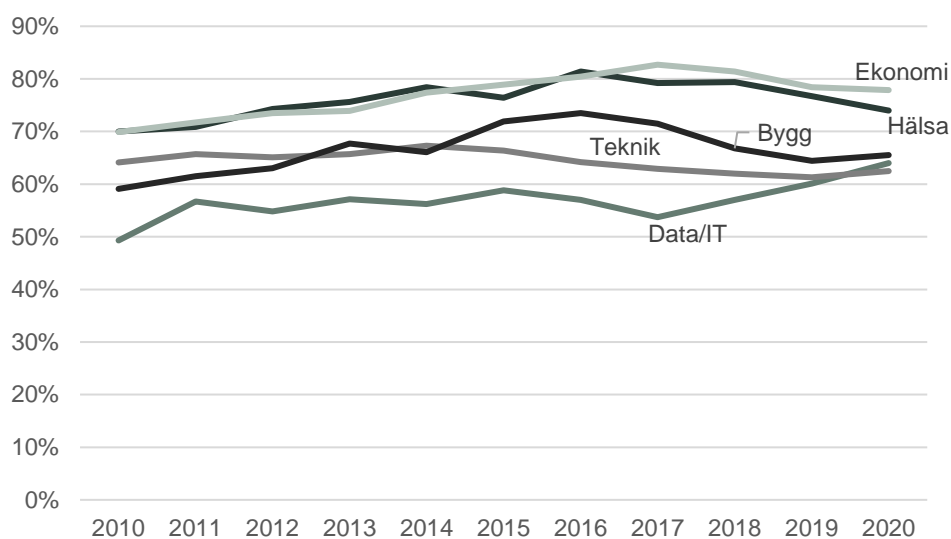
Tabell 1, Examinerade från universitet och högskolor

Examina 2017/18	Antal exam.	Normal studietid	Normal +1 termin
Arbetsterapeutsexamen	440	83	92
Biomed. analytikerexamen	370	71	81
Civilekonomexamen	940	73	79
Civilingenjörsexamen	4020	53	66
Fysioterapeutexamen	540	85	92
Högskoleingenjörsexamen	2320	57	69
Juristexamen	1530	47	66
Läkarexamen	1350	70	84
Lärarexamen	1060	-	-
Psykologexamen	530	69	83
Sjuksköterskeexamen	4290	78	86
Socionomexamen	1840	75	82
Specialistsjuksköterskeexamen	2150	-	-
Specialpedagogexamen	460	-	-

Källa: UKÄ och SCB: Examinerade på större utbildningar mot yrkesexamen läsåret 2017/18

Som figur 10 visar skiljer sig examensgraden, precis som inom högskolan, mellan olika utbildningsområden inom yrkeshögskolan.¹⁸ Dessa skillnader är stabila över tid.

Figur 10. Examensgrad stora utbildningsområden

Inom två av dessa områden, *Data/IT* och *Teknik och tillverkning*, råder stor kompetensbrist samtidigt som examensgraden ligger på en, för yrkeshögskolan, låg nivå. Här behöver utbildningsanordnare, branschorganisationer och arbetsgivare tillsammans jobba vidare med lösningar för att lyfta resultaten.

Den generella examensgraden för yrkeshögskolan skulle kunna ökas genom att utvidga antalet platser på utbildningar som både har högt söktryck och en högre examensgrad än snittet för utbildningsformen.

Ett exempel är utbildningsområdet *Ekonomi, administration och försäljning*. År 2020 hade utbildningsområdet en examensgrad på 77,9 procent och 3,4 behöriga sökande till utbildningarna.¹⁹

Andel av examinerade i arbete

Även om det är viktigt att en studerande når målen för sin utbildning och tar examen, ger andelen av de examinerade i arbete ytterligare en indikation på hur väl utbildningsformen presterar. Det gäller inte minst yrkeshögskolan vars mål är att förse arbetslivet med kvalificerad yrkeskompetens.

Figur 11 visar att omkring nio av tio studerande är i arbete ett år efter sin examen. Den högsta nivån, 93 procent, nåddes under åren 2017-2019. Andelen i arbete var 87 procent år 2020.²⁰

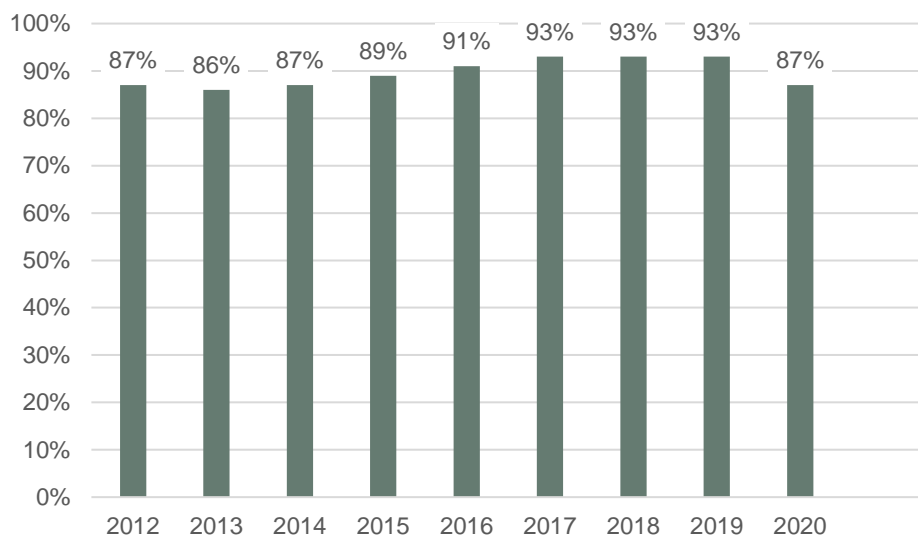
Självklart påverkas även den grupp som examineras av det konjunkturläge som råder på arbetsmarknaden, såsom under 2020 med pandemi och ökad arbetslöshet.

¹⁸ SCB (2021), Studerande och examinerade i yrkeshögskolan

¹⁹ MYH (2021), "Statistisk Årsrapport 2021", Myndigheten för Yrkeshögskolan

²⁰ SCB, Sysselsättning efter avslutad utbildning från yrkeshögskolan. Sysselsättning, inkomster och yrkesställning

Figur 11. Andel i arbete 1 år efter examen

Siffror från SCB:s visar också att andelen av de examinerade som kommer i arbete är beständigt över tid. Av de som examinerades 2015 var andelen med arbete mer eller mindre oförändrad tre år efter examen och för de som examinerades 2013 var andelen i arbete efter fem år också i stor sett oförändrad i jämförelse med ett år efter examen.²¹

Yrkehögskolan som samhällsekonomisk investering

Flera undersökningar har genomförts för att granska om en yrkehögskoleutbildning är lönsam för individen, men hittills har ingen försökt besvara frågan om yrkehögskolan är en god samhällsekonomisk investering. Inom ramen för den här rapporten genomför vi därför en beräkning av yrkehögskolans offentlig-finansiella konsekvenser.

Eftersom de funnits olika källor att tillgå har vi strävat efter att göra försiktiga beräkningar. En beräkning av det här slaget baseras alltid på siffror som är mer eller mindre säkra. Att beräkningarna är försiktiga innebär att vi har strävat efter att, i de fall då viss osäkerhet funnits kring siffrorna, välja siffror som gör att modellen ger ett resultat som troligen underskattar de verkliga offentliga intäkterna.

Metod

Med begreppet *den offentliga sektorn* avses i rapporten alltid svenska staten samt Sveriges kommuner och regioner tillsammans. Detta är viktigt att ha i åtanke eftersom samtliga kostnader associerade med yrkehögskolan är hänförliga till staten, medan intäkterna är hänförliga både till kommunerna och till staten.

För att beräkna yrkehögskolans finansiella konsekvenser för den offentliga sektorn har en metod liknande en resultaträkning använts. Effekterna för den offentliga sektorn har delats upp i intäkter och kostnader ur vilket vi har räknat fram ett netto.

²¹ SCB, Sysselsättning efter avslutad utbildning från yrkehögskolan. Sysselsättning, inkomster och yrkesställning

Intäkterna för offentlig sektor är: *kommunalskatt, konsumtionsskatt och arbetsgivaravgifter.*

Utgifterna för offentlig sektor är: *kostnad för utbildningsplatser, myndighetshandläggning och studiemedel.*

Vi utgår ifrån den inkomstökning som en studerande har tre år efter avslutade studier.

Källorna är material från Riksrevisionen, SCB samt egna beräkningar utifrån dessa källor.

Tre år efter avslutade studier har den tidigare studenten ökat sitt bidrag till den offentliga kassan med nästan 375 000 per examinerad student.

Leder en examen från yrkeshögskolan till högre inkomst?

Ett antal studier har undersökt hur en individs inkomst påverkas av en yrkeshögskoleexamen. SCB följer exempelvis regelbundet hur inkomsterna och sysselsättningen utvecklas efter examen.

De tre studier som denna rapport har funnit, och som tar hänsyn till löneutvecklingen, kommer från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Riksrevisionen samt Tillväxtanalys.

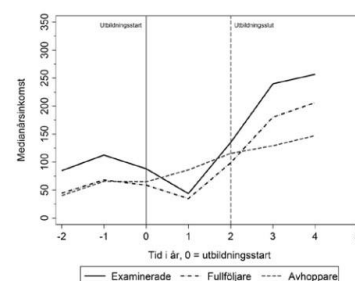
I rapporten *Yrkeshögskolan - vilka söker, vem tar examen och hur går det sen?* från 2015 följer IFAU studerande mellan åren 2006 och 2010 med examen från de tvååriga utbildningarna. IFAU finner att medianinkomsten ökar med 130 000 kronor ett år efter examen. IFAU finner även att utvecklingen fortsätter två år efter examen. De finner dessutom att även personer som fullföljde sin utbildning, men inte tog examen, har en likartad utveckling fast på lägre nivå. Att de som inte fullföljt sina studier utan i stället valt att hoppa av inte ser samma utveckling ger en tydlig indikation på att det är just utbildningen som är nyckeln till utvecklingen.

I granskningsrapporten *Yrkeshögskolan - ambitioner, styrning och uppföljning* från 2021 redovisade Riksrevisionen hur inkomsterna har utvecklats för examinerade från yrkeshögskolan som påbörjade sin utbildning 2010, 2012, 2014 och 2016. Medelvärdet för bruttolönsinkomst under året innan studierna var 162 400 kr. Precis som SCB och IFAU finner även Riksrevisionen en god inkomstutveckling för samtliga undersökta årskullar, dock med vissa skillnader mellan åren. Detta förklarar Riksrevisionen med konjunkturläget på arbetsmarknaden och kännedomen om yrkeshögskolan som utbildningsform.

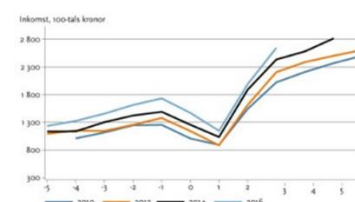
I studien *Evaluating the Impact on Labor Earnings of Higher Vocational Education* från 2021 finner myndigheten Tillväxtanalys en positiv inkomstutveckling för examinerade från yrkeshögskola. I denna studie har Tillväxtanalys jämfört de tidigare studenterna med en kontrollgrupp och redovisar resultatet för män och kvinnor i två åldersgrupper; en yngre grupp för åldern 20–29 år och en äldre grupp för ålder 30–54 år. Tillväxtanalys beräkningar påvisar att lönepremien för den enskilde individen utvecklas från 2 procent till 6 procent som mest, samt att den yngre gruppen har en positivare utveckling än den äldre. Det visar sig även att män har en bättre utveckling än kvinnor och den yngre gruppen bland kvinnor sticker tyvärr ut i negativ bemärkelse då de har den minst positiva utvecklingen av jämförda grupper.

SCB redovisar löpande statistik gällande yrkeshögskolan. De följer bland annat inkomsten för de examinerade som arbetar. För den grupp som examinerades 2015 redovisar SCB det antal som arbetar samt medelinkomst för ett år och tre år efter avslutade studier. Medelbruttolönen vid år ett är 308 000 kronor och vid år

Figur 12. IFAU: examinerade, fullföljare och avhoppare

Figur 13. Riksrevisionen: Inkomstutveckling

tre 358 000 kronor, samtidigt som antalet som arbetade i gruppen vid år ett var 11 338 och vid år tre 11 342. Detta ger en löneutveckling på 16,2 procent från år ett till år tre, samtidigt som antalet arbetande ligger på mer eller mindre samma nivå.

Sammanfattande iakttagelser kring inkomstutvecklingen

Redan i rapporten från 2015 visar IFAU att en examen från yrkeshögskolan leder till en positiv inkomstutveckling, men studien gällde både yrkeshögskolan föregångsformen KY. Studiens data är förhållandevis gamla.

I Riksrevisionens rapport får vi en bra källa för den medelinkomst som studenterna hade innan sina studier. De har använt flera olika årskullar i sina beräkningar. Vi väljer därför att utgå från deras resultat i uträkningen för ökade intäkter till staten.

Tillväxtanalys har gjort det mest djupdykande försöket att påvisa den effekt en examen från YH ger i ökade inkomster för individen. Genom att jämföra med en kontrollgrupp ges uppskattas den lönepremie som uppstår för individen. I rapporten fastslår även en kostnadsnyttoanalys att YH bidrar positivt till statskassan.

Med det uppdrag SCB har att löpande föra statistik gällande sysselsättning och inkomster för examinerade från yrkeshögskolan skapas en statistisk jämförbar källa över tid. De siffror gällande inkomsterna för de tre år denna rapport använder är hämtade från SCB. I uträkningen har utvecklingen för de som examinerades 2015 använts. Då SCB inte redovisar medelinkomst för år två efter examen antas att 50 procent av den konstaterade ökningen år tre är representativ för år två.

Vad kostar en yrkeshögskoleutbildning?

De utbildningar inom yrkeshögskolan som bedrivs med statsbidrag får ersättning från MYH utifrån schabloner. Grundschaablonen för 2020 var 56 000 kronor per heltidsstuderande (40 veckor). Utbildningarna får maximalt betalt för 35 studerande per utbildningsomgång.

För privata anordnare, som efter en ny praxis hos Skatteverket 2021, drabbats av momskostnader för undervisandekonsulter avser myndigheten även att inför en momskompensation om 6 procent.

En anordnare kan även ansöka om schablon för att anordna utbildning för mindre grupper (20 studerande). Då utökas grundbidraget med 10 procent.

Utöver grundbidraget kan anordnare även ansöka om tillägg för kostnadsdrivande faktorer, till exempel investeringar i utrustning eller höga lärarkostnader.

Den högsta schablonen per årsplats 2022 ger 81 800 kronor inklusive momskompensation för normalstor grupp och 90 000 kronor med tillägg för mindre grupper. I dagsläget säger MYH att snittkostnaden för en helårsplats är 66 000 kr. Då den dominerande utbildningslängden är två års heltidsstudier är snittkostnaden 122 000 kr för varje studerande som genomför utbildning.

Även det svenska systemet för studiestöd omfattar yrkeshögskolan. Lånedelen ingår inte i vår kalkyl, utan enbart bidragsdelen. CSN redovisar att studiebidraget för heltidsstudier vid en yrkeshögskoleutbildning år 2022 är 840 kr per vecka. Detta ger en total kostnad på 67 200 kr för en examinerad student från en två-årig utbildning (40 veckor per år).

Tabell 2. Kostnad för en YH-utbildning

Årsplats	Studiebidrag	Totalt
132 000	134 000	266 400

Det är värt att notera att staten inte står för hela kostnaden för en yrkeshögskoleutbildning. Även arbetsgivare tar sitt ansvar via så kallad medfinansiering. MYH uttrycker att anordnare bör ha medfinansiering och att *"myndigheten ser positivt på en hög medfinansieringsgrad och tar särskilt hänsyn till i vilken grad en utbildning finansieras av arbetslivet. I en konkurrenssituation kan detta vara av vikt."* Den medfinansiering som avses listas av MYH i den avsiktsförklaring som arbetsgivare bidrar med till ansökan för en utbildning. Bidraget kan vara ledningsgruppsmedverkan, lokaler, material och utrustning, föreläsningar eller studiebesök. Denna medfinansiering ingår dock inte i vår offentligfinansiella kalkyl.

Vilka intäkter genereras till offentlig sektor?

Som vi tidigare har visat leder en yrkeshögskoleexamen till ökade inkomster för individen.

Denna inkomstökning beskattas på i huvudsak tre sätt: *inkomstskatt, sociala avgifter och punktskatter*. Vi bedömer att hela inkomstökningen kommer att konsumeras och därmed bidra med momsintäkter för staten. Det antagande som använts gällande skatt på den ökade konsumtionen är 20 procent.

Tabell 3. Beräkning av intäkter för staten

	1 år före utbildningen	1 år efter examen	2 år efter examen	3 år efter examen	Total nettoeffekt
Bruttoinkomst	162 400	308 000	332 500	358 000	
Inkomstskatt*	26 808	65 225	72 491	80 023	
Arbetsgivaravgifter **	51 024	97 774	104 472	112 484	
Punkt-skatter ***	27 426	48 549	52 002	55 595	
Nettoeffekt		106 330	124 717	143 854	374 901

*Genomsnittlig kommunalskatt (Hörby)

** Källa Ekonomifakta

*** Beräkning (Bruttoinkomst-Inkomstskatt)*20%

Tabell 3 visar att individen tre år efter avslutade studier har bidragit med nästan 375 000 kronor i ökade skatter och arbetsgivaravgifter.

Effekterna på de offentliga finanserna

Resultaten i rapporten visar att en yrkeshögskoleutbildning höjer de studerandes inkomster. För att satsningen ska vara värd att genomföra måste dock samhällets intäkter överstiga kostnaderna. I det här avsnittet beräknar vi därför satsningens samhällsekonomiska intäkter och kostnader.

Vi har i vår undersökning visat att kostnaden för en YH-utbildning, i genomsnitt, är 266 400 kronor.

Vidare bidrar varje arbetande examinerad studerande med totalt 125 000 kronor i ökade intäkter till staten och kommunerna i snitt under de tre första åren och därefter 144 000 kronor per år.

I den samhällsekonomiska beräkningen måste man dock ta hänsyn till, för det första att alla studerande inte tar examen (examensgraden var 71,6 procent år 2020), för det andra att alla examinerade studerande inte arbetar (andelen i arbete var 87 procent år 2020).

Det innebär att den sammanlagda kostnaden varje examinerad studerande ska finansiera är 428 000 kronor. Avbetalningstiden för all yrkeshögskoleutbildning är således omkring 3,5 år.

Med antagandet att lönenivån i beräkningarna är konstant efter år 3 uppgår tillskottet till det offentliga 5 år efter examen till 13,4 miljarder kronor.

Detta är en mycket konservativ beräkning. Som IFAU visar förbättras även löneutvecklingen för de individer som avslutar sin yrkeshögskoleutbildning utan examen.

En lönsam samhällsekonomisk investering

Resultaten i rapporten visar att en yrkeshögskoleutbildning höjer de studerandes inkomster. För att satsningen ska vara värd att genomföra måste dock samhällets intäkter överstiga kostnaderna. I det föregående avsnittet har vi kunnat visa att samhällets kostnader för utbildning och studiestöd är avbetalade 3,5 år efter examen. Därefter är den samhällsekonomiska vinsten *minst* 144 000 kronor per år och examinerad student med arbete.

Vår slutsats är att, även med försiktiga beräkningar, en fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan skulle vara en lönsam samhällsekonomisk investering.

En modest ambition för en fortsatt expansion av yrkeshögskolan är 50 000 utbildningsplatser över en femårsperiod. Därmed nås en nivå av 100 000 årsplatser. Fullt utbyggd är kostnaden för en sådan satsning 3,3 miljarder kronor för utbildningsplatserna och 3,36 miljarder för studiebidraget. Därutöver krävs extra resurser till yrkeshögskolan för att klara administration, kontroll och kvalitetssäkring.

Avslutande diskussion

Yrkeshögskolan har klarat av att växa utan negativ påverkan på vare sig kvalitet eller efterfrågan. Allt fler vill studera på yrkeshögskolan, allt fler arbetsgivare vill anställa personer med yrkeshögskoleexamen och allt fler anordnare vill arrangera yrkeshögskoleutbildning.

I ansökningsomgången med beslut 2021 inkom över 1 400 ansökningar. Endast 30 procent av dessa kunde beviljas. Det beror inte på bristande kvalitet. Nästan tusen ansökningar fick avslag eftersom Myndigheten för Yrkeshögskolan saknar medel att godkänna dem.

Utan tvekan är besvikelsen nu stor i många branscher. Bakom varje ansökan finns arbetsgivare som behöver utveckla sin kompetens. Hundratals arbetstimmar har lagts ned för att ta fram en avsiktsförklaring. Arbetsgivarna har slitit för att belägga sina behov av en viss kompetens. De har engagerat sig i att utforma utbildningen, föreslå hur den bäst ska bedrivas och visat att deras medarbetare ska kunna delta. Ändå blev det avslag.

Vår undersökning visar att en fortsatt expansion av yrkeshögskolan är samhällsekonomiskt lönsam. Redan efter 3,5 år börjar intäkterna överstiga kostnaderna. Vår bedömning är att utan att rucka på kvaliteten kan antalet årsplatser fördubblas till 100 000 över en femårsperiod.